
WORDS, WORDS (III)

wessel evert krul

'Si j'appelle prose un discours minimum, véhicule la plus économique de la pensée, et si j'appelle a, b, c des attributs particuliers du langage, inutiles mais décoratifs, tels que le mètre, la rime ou le rituel des images, toute la surface des mots se logera dans la double équation de M.

Jourdain:

Poésie = Prose + a + b + c

Prose = Poésie - a - b - c

D'où il ressort évidemment que la Poésie est toujours différente de la Prose.'

(Roland Barthes, Le Degré Zéro de l'Écriture)

Het was de bedoeling dat deze rubriek in elk nummer van deze jaargang van **Groniek** vertegenwoordigd zou zijn; het is er niet van gekomen. In nummer 26, het Huizinga-nummer, zou hij misplaatst zijn geweest, en nummer 27 was al te overladen met kopij, en bovendien in een te ver stadium van afwerking, om hem er op 't laatst nog in op te nemen. Zo zijn het er tenslotte drie geworden, met deze als laatste. Voor volgend jaar staan er weer andere dingen op stapel; ik hoop intussen dat er aan deze aflevering nog enig plezier te beleven is. Dan nu de gebruikelijke reeks opmerkingen en uittreksels.

- - - - -

Het afgelopen jaar zijn er in Nederland twee literaire tijdschriften verdwenen, **Raster** en **Soma** (beiden uitgegeven door Atheneum-Polak & v.Gennep). Dat waren niet de onbenulligste, en in zo'n geval pleegt een columnist de literaire situatie hier te lande te beklagen, wijzend op de onwil van het publiek zich te abonneren, op het gebrek aan publikatiemogelijkheden dat daardoor ontstaat, enz. Voordat ik daartoe overga, moet vermeld worden dat de uitgever van de opgeheven bladen heeft aangekondigd ze t.z.t. door een nieuw tijdschrift van andere opzet te zullen vervangen, terwijl de **Bezige Bij** bezig is met de opzet van een poëzie-blad. Dus dat is het probleem niet.

Wel is het een teken van een bepaalde ontwikkeling; hoe die verlopen is blijkt al als je de afscheidswaarden van beide redakties naast elkaar zet. De redakteur van **Raster** spreekt zijn vertrouwen uit in de literatuur: kopij genoeg, er wordt genoeg goeds geschreven, de mensen willen het alleen maar niet lezen; terwijl de redacteuren van **Soma** hun spijt uitspreken over het lage peil van de inzendingen, en menen in een periode van malaise te verkeren, die het hun onmogelijk maakt het blad op niveau voort te zetten. Men legde geheel verschillende criteria aan, maar deze criteria waren blijkbaar geen van beide een geschikte basis om de tijdschriften op voort te zetten. Hoe lagen de uitgangspunten?

Noch **Raster**, noch **Soma** heeft van het begin af aan met een vast programma gewerkt, maar een algemene indruk is er wel uit te halen. **Raster** heeft

altijd in het teken van de avant-garde gestaan; er kwamen allerlei stromingen aan bod die onder die naam gevangen konden worden: theoretisch marxisme, structuralisme, experimentele literatuur, concrete poëzie, invloeden van baanbrekende buitenlanders als Pound en Joyce, etnologie, vertalingen van hedendaagse buitenlandse auteurs en stilistisch interessante stukken, die niet altijd strikt progressief van inhoud hoefden te zijn. Ondanks het vele proza lag de nadruk toch op de poëzie, vooral door de grote aandacht voor literaire vormgeving. Als grootste gemene deler was er in elk geval een diepe afkeer van het gewone en alledaagse, zelfs van het Nederlandse; dus zeker van het sentimentele en 'echt-menselijke', gelukkig. Internationalisme, en een grotere gerichtheid op de techniek van het schrijven dan op het formuleren van een directe werkelijkheid.

Dat zijn geen afkeurenswaardige dingen, maar deze exclusiviteit heeft, naar mijn idee, wel tot gevolg gehad dat het blad tenslotte met beide benen van de grond kwam te staan. Wanneer iemand op traditionele wijze zijn werkelijkheid beschrijft, loopt hij het risico allerlei mythen in stand te houden, waar die werkelijkheid op berust, en dus niets anders te zeggen dan wat iedereen al weet. Dat kan men proberen te omzeilen door zijn stijl grondig te veranderen, in de hoop dat de lezer door deze nieuwe presentatie anders tegen de dingen gaat aankijken. Maar ik geloof dat dat maar in een enkel geval lukt, en dat in die gevallen de inhoud toch nog de beslissende rol speelt. Zodra dat niet zo is wordt een mengsel van modernismen en theoretische bezigheden als in Raster tot een estetik, en niet meer, hoeveel sociale overwegingen er ook achter de theorie steken. Het is een analoog verschijnsel met veel hedendaagse beeldende kunst: de beweegredenen tot die kunst zijn dikwijls heel sociaal, maar het resultaat wordt in zo'n vorm gegoten dat er slechts een klein publiek van kenners mee bereikt wordt, dwz. mensen die het er bij voorbaat toch al mee eens zijn. De sociale bewogenheid wordt niet meer dan een stijlvorm, waarmee weer een nieuwe tak van 'art pour l'art' geschapen is.

De redactie van Soma heeft dit gevaar wel ingezien; hier heeft het accent altijd meer op de 'gewone' literatuur gelegen, en op het proza. Maar men dreef mee op een bepaalde mode van buitenlandse auteurs, waaraan uitvoerig aandacht werd besteed - Nabokov, Gombrovicz, Borges, Thémerson -; verder bracht men uitstekende series vertalingen van o.a. proza uit Latijns-Amerika; literatuur die door zijn inhoud minstens zo progressief is als door zijn vormgeving. Alleen, als men zich op een dergelijk niveau wil gaan bewegen is het moeilijk om Nederlandse teksten te vinden van gelijk gehalte. Tenslotte zijn het ook de toppen uit het buitenland die hier aangehaald werden; zodat in deze opzet de bijdragen uit eigen land vaak opvielen door amateurisme. Triest maar bijna onvermijdelijk. De grote oplage en de aantrekkelijke vormgeving van Soma veranderden daar niets aan.

De grote bestsellers van het afgelopen jaar (Biesheuvel, v. Keulen) kwamen intussen uit een blad van veel bescheidener allure: het Hollands Maandblad. Er is bepaald geen reden tot onbepaald gejuich over deze late opbloei van het Hollands realisme, maar de mogelijkheden tot literatuurvernieuwing liggen toch dichterbij huis dan velen gedacht hadden. Het is duidelijk dat het onmogelijk is en redacties en lezerspubliek te blijven bevredigen met het contrast tussen grote buitenlanders en beginnende landgenoten, of, in het geval van Raster, het literair soms bekwaam maar ietwat steriel doorborduren op stijlvraagstukken. Volgens de aankondiging in Soma 27 zullen essayistische, kritische bijdragen in

belangrijker mate tot het gezicht van het nieuwe blad bijdragen. Het is maar te hopen dat de verschillende problemen daarmee ondervangen zullen zijn, en dat er een tijdschrift uitkomt dat de goede eigenschappen van de verdwenen twee verenigt, zonder in de frustraties daarvan te vervallen.

Er komt in elk geval een mogelijkheid tot het oplossen van twee vastgelopen stromingen in de hedendaagse Nederlandse literatuur.

- - - - -

Medische geschiedenis is een wetenschap die een beetje tussen wal en schip valt: historici zullen er niet gauw mee bezig gaan omdat ze de nodige medische kennis missen, en omgekeerd ontbreekt het medici meestal aan historische kennis of belangstelling. Misschien is dat niet eens zo erg: onderzoek op dit terrein zou de vreemdste dingen aan het licht brengen, die maar beter in de archieven verstopt kunnen blijven voordat deze of gene op het idee komt een antieke geneeswijze nog eens op zijn bruikbaarheid te testen. Maar om andere redenen, zoals taalkundige, worden de oude teksten soms toch nog gepubliceerd. Dat is ook het geval met de publikatie waar ik hier gebruik van maak. In een aantal Europese bibliotheken berust een verzameling Latijnse medische teksten, daterend uit de 4e - 5e eeuw, die meestal naar het langste onderdeel wordt genoemd, het Herbarium van (Pseudo-)Apuleius. De inhoud van deze bundel varieert verder nogal; een constant onderdeel is behalve de tekst over geneeskruiden, een beschrijving van geneesmiddelen die van een aantal diersoorten gemaakt kunnen worden - de 'Medicina de Quadrupedibus'. Omtrent de negende eeuw moet het geschrift in het Oud-Engels vertaald zijn; een viertal afschriften hiervan, uit de 11e-12e eeuw, zijn bewaard gebleven. Aan het deel van die Oud-Engelse vertaling dat de recepten met dierlijke bestanddelen bevat, heeft dr. C.J. de Vriend een taalkundige studie gewijd ('The Old English Medicina de Quadrupedibus', diss. Tilburg 1972). Zijn bevindingen daarbij zijn voor niet-vakgenoten misschien niet zo interessant; maar als extra geeft hij een vertaling van de tekst in modern Engels, en dat levert een heel merkwaardig geschrift op, dat in onbevoegde handen zeker een gevaar voor de volksgezondheid zou betekenen. Dr. de Vriend waarschuwt dan ook in zijn voorwoord: 'De meeste geneeswijzen in deze verhandeling zijn uitermate bizar, en sommige zijn volstrekt onbegrijpelijk.' En hij stopt het stuk weg in kleine letters in een appendix.

Maar voor wie zich afvraagt hoe onze voorouders de zieken onder hen weer op de been trachtten te brengen is deze tekst wel de moeite waard. Men las toen meestal niet, en deze tekst zal geen grote verbreiding hebben gevonden, zodat de meeste mensen voor deze heilkunde gevrijwaard zijn gebleven - voor andere trouwens ook -; of is het juist een optekening van de middelen waartoe iedereen traditiegetrouw zijn toevlucht nam? Afgezien van een verdwaalde passage over de moerbeiboom behandelt de 'Medicina' de volgende dieren: das, hert, vos, haas, wilde bok, ram, zwijn, wolf, hond, stier en leeuw. Het aantal ziekten is niet zo erg groot, omdat de kwalen met weinig nauwkeurigheid onderscheiden worden; ze worden opgesomd zoals mensen nu nog wel bij de dokter komen: 'Dokter, ik heb pijn.' 'Jawel, maar waar?' 'Nou, hierzo ergens.' Maar de arts weet het ook niet beter. Een kleine afwijking in diagnose zal bij de paardemiddelen die hier voorgeschreven worden ook wel niet uitgemaakt hebben.

Merkwaardig is ten eerste het ontbreken van belangrijke en kostbare dieren als koeien en paarden, en de speciale aard van de geneesmiddelen: het zijn allemaal afvalprodukten, zoals hoorns, pezen, ingewanden, beenderen, geslachtsdelen, uitwerpselen. Men kon zich het vlees niet uit de mond sparen voor een genezing, en men gebruikte bij voorkeur delen van betrekkelijk waardeloze en vaak makkelijk in het bos te vangen dieren. De leeuw maakt een uitzondering, een relict uit tijden dat die nog wel in het Middellandse-Zeegebied voorkwam; en daar zijn ook maar een paar recepten van vermeld.

En ten tweede het onmiskenbaar magisch karakter van de geneeswijzen. Veel recepten zijn van het oog om oog, tand om tand-principe: tegen een oogziekte helpt een zalf waarin een diere-oog is verwerkt, tegen kiespijn een drank waarin vergruisde diere-tanden; maar dit gaat niet altijd op. Een handig antropoloog zou misschien een heel systeem van relaties kunnen ontdekken tussen de verschillende ziektes en de verschillende dieren, hetzelfde deel van verschillende dieren voor één kwaal, of verschillende onderdelen van één dier voor dezelfde kwaal, verschillende onderdelen van verschillende dieren voor eenzelfde ziekte, etc. Het is verre van eenvoudig, maar er zit vast wel een in kaart te brengen structuur in. Een paar voorbeelden van de recepten:

Tegen slapeloze nachten moet men een geitehoorn onder het hoofd leggen, of een wolfskop onder het kussen.

Om zich niet te verslapen een drank innemen van hazehersenen in wijn. Voor slechte ogen een zalf van de gal van een vos, haas, wilde bok, geit of stier, vermengd met honing van de hommelmel, en wijn.

Een hondedhart meegedragen beschermt tegen dolle honden.

Het eten van wolvevlees tegen kwade visioenen.

Tegen haaruitval, een hazemaag koken in olie tot een zalf.

Tegen ongewenst haar, het inwrijven van wolvemerg.

Stieremest in heet water helpt tegen alle pijnen, zwijnshersenen gekookt in wijn eveneens.

Gesmolten leeuwevet tegen oorpijn, en alle andere kwalen.

Om een kasteel en zijn bewoners te beschermen tegen pestilenties, moet men een dassel lever in stukken snijden en die stukken aan de grenzen van het landgoed en bij de fundering van de slotmuur begraven; en het hart van de das begraven bij de kasteelpoort.

Tegen slangebitten de gedroogde geslachtsdelen van een hert verwerken in een drank met een bepaald gewicht aan rozenstof; tegen gekneusde plekken helpt hertevet in een zalf met gruis van gestampte oesterschelpen; tegen kwade sappen het drinken van geitebloed; enz. enz.

Het verbluffende van deze recepten is misschien nog eerder dan de wonderlijke samenstelling, het gevoel van onmacht tegenover ziekte en tegenspoed vanwaaruit ze bedacht zijn; een onmacht die nauwelijks meer voorstelbaar is.

- - - - -

In zijn 'Folie et Dérailson: Histoire de la Folie à l'Age Classique' (Paris, Ed. 10/18, 1964, p. 257) vertelt Michel Foucault hoe de Quaker Samuel Tuke, directeur van de nieuw opgezette inrichting voor waanzinnigen onder Quaker-patronage bij York (+ 1830), de patiënten onderling 'tea-parties' liet houden, waarbij ieder zich zo normaal, beschaafd en vormelijk mogelijk moest gedragen. Deze 'tea-parties' zijn een legende geworden; toen ik 't las zag ik het voor me: de grote gedekte tafel, waaraan de Hoedenmaker, de Maartse Haas en de Zevenslaper hun best doen de etiquette te handhaven, en Alice, verpleegster in complot met de geneesheer-directeur, die hen tot een redelijk gesprek probeert te verleiden...

Vermiste Boeken (vervolg)

Alg I 5 4

Outbreak(The) of the 1st World War. Who was responsible?

Alg I 5 12

Coronation (The) of Charlemagne. What did it signify?

Alg I 5 21

Revolution (The eighteenth century) French or Western?

Alg I 5 27

Outbreak (The) of the Second World War. Design or Blunder?

Alg I 5 31

War (The Cold). Ideological conflict or Power struggle?

Alg I 7 1

Puritanism in early America

Alg I 28 26

Chaunu, Pierre. L'expansion européenne du XIIIe au XVe siècle.

Alg I 31

Documentatiebulletin. Lijsten van aanwinsten op het gebied van een bepaalde tak van Geschiedenis, welke in het bezit zijn van het Historisch Seminarium.

Alg III 5

Documentatiebulletin. Overzicht van de belangrijkste werken op het gebied van de geschiedenis der internationale betrekkingen in het bezit van de afdeling Nieuwe Geschiedenis van het Historisch Seminarium.

Alg III 10

Documentatiebulletin. Overzicht van de belangrijkste werken op het gebied van pers- en opiniegeschiedenis, welke in het bezit zijn van het Historisch Seminarium.

Alg III 13

Documentatiebulletin. Overzicht van werken op het gebied van Sociale Betrekkingen, welke in het bezit zijn van het Historisch Seminarium.

Alg V 3

Documentatiebulletin. Overzicht van werken op het gebied van institutionele geschiedenis, welke in het bezit zijn van het Historisch Seminarium.

- Alg (ME) I 30-I
Arbeiten zur Frühmittelalterforschung.
- Alg (ME) I A 22
Calmette, Jos. Charlemagne
- Alg (ME) 1 B 11 I
Haas, Ado. Geschichte der Kreuzzüge
- Alg (ME) 1 B 22
Steinen, Wolfram von den Canossa. Heinrich IV u. die Kirche.
- Alg (ME) III 21
Roux, Jean Paul Les Explorateurs au Moyen-Age
- Alg (Nwe) II 3 4
Bartstra, J.S. Handboek tot de staatkundige geschiedenis van de landen van onze beschavingskring tot heden. deel IV
- Alg (Nwe) IV 1
Bainton, Roland H. The Reformation of the sixteenth century.
- Alg (Nwe) X 4
Vocht, Henry de John Dantiscus and his Netherlands friends as revealed by their correspondence, 1522 - 1546.
- Alg (Nste) I 20
Taylor. A.J.P. Europe: Grandeur and Decline
- Alg (Nste) I 26
Carr, Edward Hallett Nationalism and after
- Alg (Nste) II 30
Duroselle Jean Baptiste Histoire diplomatique de 1919 à nos jours
- Alg (Nste) II 38
Survey of International Affairs deel 21 en 31
- Ara (ME) 11
Rosenthal, Erwin I.J. Political Thought in medieval Islam.
- Azië (Nste) B II 1
End (The) of the war in the Pacific. Surrender Documents in facsimile
- Azie (Alg) I c 3
Mc Vey, Ruth T The Rise of Indonesian Communism.
- (voorlopig einde opgave)

BOEKHANDEL BOSMA

WETENSCHAPPELIJK ANTIQUAARIAAT

BRUGSTRAAT 18

GRONINGEN tel. 050 - 12006

GROTE VOORRAAD ANTIQUARISCHE

BOEKEN - BROCHURES - PAMFLETTEN

op het gebied van

geschiedenis politiek - enz.

Jos Beeres

brenst u gezelligheid thuis....

VAN LENNEPLAAN 1
(de Wijert) TELEFOON 251900

☆ Wij bezorgen door geheel
GRONINGEN ZUID

Op de drie volgende bladzijden staan enkele foto's afgedrukt die genomen zijn in het pand Radesingel 15. Dit gebouw zou onze nieuwe dependance worden, als tenminste de faculteit op de zo langzamerhand overbekende botte wijze het idee niet had afgekeurd.

Kent u overigens het nieuwste spreekwoord al?

Op een vierkante meter twee gastarbeiders huisvesten? Zonde van de ruimte - op een vierkante meter kunnen tenminste tien historici college krijgen...

